

PSEUDOWETENSCHAP: MUITERIJ BIJ DE FANTASTEN

Ludo Noens

De Oostenrijkse wetenschapsfilosoof Karl Popper stelde dat de natuurwetenschappen nooit een definitieve uitspraak kunnen doen over de aard van de absolute realiteit, gezien hun intersubjectief karakter. Omdat 'zuivere ervaring' via het menselijke brein niet mogelijk is, zullen wetenschappelijke theorieën altijd vermoedens blijven.

Toch hebben theorieën waarde om kennis te vermeerderen, aldus Popper, maar dan moeten ze wel getoetst en weerlegd kunnen worden (*falsificatie-criterium*). Dit laatste omdat wetenschappelijke theorieën per definitie voorlopig zijn.

Karl Popper gaf een aantal richtlijnen om 'goede' wetenschap te bedrijven, ter onderscheiding van de zogenaamde pseudowetenschap. Echte wetenschap streeft naar toename van algemeen geldige informatie, pseudowetenschap jaagt slechts eigen glorie of gewin na.

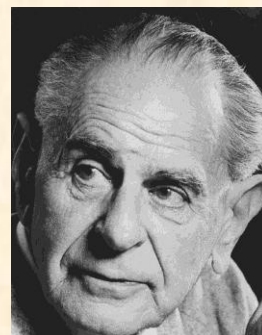
Zoals Popper het ziet krijgen we dus een opeenvolging van intersubjectief verifieerbare wereldbeschouwingen. Die staan weliswaar in relatie tot elkaar en verbeteren elkaar, maar hebben geen zuivere empirische basis.

De huidige natuurwetenschappelijke wereldbeschouwing verleent slechts werkelijkheidswaarde aan wat oorzakelijk en logisch-mathematisch aan elkaar kan gerelateerd worden. Met als grondvlak een oersubjectieve interpretatie van de wereld is zij hooguit bruikbaar om naar een nieuw wetenschappelijk wereldbeeld te evolueren. Ondertussen ontstaan weliswaar alsmaar ingenieuzere (technologische) toepassingsmogelijkheden.

De zogenaamde pseudowetenschap is een curieus fenomeen. Het gaat hier om uitspraken over de werkelijkheid die, hoewel soms geformuleerd in een min of meer wetenschappelijke taal, bij nader inzien de wetenschappelijke regels niet respecteren. Typerend is het gebrek aan logische structuur; pseudowetenschappelijke theorieën hebben niet de rede als voornaamste richtsnoer, maar zijn meer verwant aan kunst.

Een pseudowetenschapper probeert in feite zijn subjectieve interpretatie van de realiteit te laten infiltreren in de intersubjectieve rationele wereldbeschouwing. Hij gaat ervan uit dat zijn nieuwe visie evenveel of zelfs meer recht van bestaan heeft dan de 'algemeen geldige' wereldbeschouwing die zich beroept op de rede. Het is zijn creatieve daad van protest tegen een onduelbaar geachte veralgemening van de oersubjectieve ervaring van iemand anders.

En omdat pseudowetenschap een soort in vraag stellen is van de normen en uitspraken van de bestaande wetenschap, is ze bij machte plotseling de sluimerende vermoedens van een fundamenteel 'onstabiele werkelijkheid'

bij velen wakker te schudden. Al zullen de betrokkenen de aantrekkingskracht van de controversiële ideeën niet altijd op die manier interpreteren.

BUITENAARDSE KOSMONAUTEN

De Amerikaanse primaltherapeut Arthur Janov schreef in zijn boek *Gevangenen van de Pijn* (Ankh Hermes, 1985) dat *'onderbewuste of onbewuste gebeurtenissen uit de kindertijd een sterke uitwerking hebben op de corticale functie van de volwassene. Dat wil zeggen op zijn denken, zijn waarneming en zijn ideeënvorming'*.

De verklaring van Janov werpt licht op de vele zonderlinge en afwijkende opvattingen in het kielzog van de moderne rationele wetenschap.

Bijna veertig jaar geleden kreeg ik een publicatie in handen waarvan mij pas enkele jaren later duidelijk werd waarom de theorie die erin werd ontwikkeld pseudowetenschappelijk was. Ik had eerder nooit van een dergelijk onderscheid gehoord; voor een adolescent is 'zindelijk denken' overigens een tirannieke opdracht.

De auteur van het boek voerde de stelling aan dat de menselijke beschaving een geschenk was van 'buitenaardse kosmonauten' die ergens in de oertijd op onze aarde waren geland.

Ik herinner mij hoe dit werk mij achterliet met een gevoel van intense voldoening, ja van haast religieuze vervoering. Ongetwijfeld moest ik deze specifieke reactie toen met talloze anderen delen, want *Waren de goden kosmonauten* was op korte tijd naar de top van de boekencharts geklommen.

Wat mij betrof leek het alsof de wereld dankzij deze openbaring definitief een nieuwe richting was ingeslagen; eeuwen van dwaling en obscurantisme lagen voorgoed achter ons. Ik accepteerde grif de talrijke 'bewijzen' van de Zwitserse auteur Erich Von Däniken dat de prehistorische wereld bezoek had gekregen van buitenaardse kolonistoren. Daarbij niet gehinderd door de beperkingen van een paleontologische, archeologische en historische *vorming*.

Mijn overgave aan de 'kosmonauten' zwakte na een paar jaar af. De numineuze verrukking waarin ze mij aanvankelijk hadden gebracht, vond ik ondertussen terug bij het lezen van ietwat anders georiënteerde boeken, zij het vallend onder diezelfde gewraakte categorie. Ik werd gedreven naar publicaties over antediluviale reuzen, Atlantis, Ufo's, Reïncarnatie, de Grote Piramide, Nazca, enzovoort. En telkens werd ik overmand door die haast tranerige vreugde, een soort heimwee naar ik-wist-niet-wat.

In *Le Matin des Magiciens* (1960) lanceerde het Franse auteursduo Louis Pauwels en Jacques Bergier het verzamelbegrip waaronder deze uiteenlopende thema's vielen: *het fantastisch realisme*. Een uitdrukking die wat mij betrof de lading dekte, want de *thrill* die mij beving bij die onderscheiden uitgaves, stemde vrijwel overeen met het ietwat overspannen plezier dat – voor de liefhebber – de fantastische literatuur biedt.

SKEPTICI

Toen maakte ik kennis met *Fads & Fallacies in the Name of Science* van Martin Gardner. Deze Amerikaanse wiskundige liet zich hierin kennen als een aartsskepticus, vurig bestrijder van alles wat naar pseudowetenschap

zweemt. Precies die opvattingen die mij jarenlang in hun greep hadden gehouden!

Wat was dan precies die pseudowetenschap volgens Gardner?

Pseudowetenschap is de naam die de officiële wetenschap geeft aan een reeks denkbepelden over fenomenen, ervaringen of 'feiten' (zoals archeologische ontdekkingen), die in het bijzonder gekenmerkt worden door hun irrationele onderbouw.

De pseudowetenschapper onderscheidt zich van zijn academische tegenpool in de eerste plaats door zijn solitaire optreden. Hij neemt niet deel aan wetenschappelijke congressen en publiceert niet in wetenschappelijke vakbladen. Hij vergelijkt zijn bevindingen niet met andere standpunten over hetzelfde onderwerp. Hij toetst ze niet aan de hand van experimenten. Kortom hij verwerpt de regels van de wetenschappelijke gemeenschap.

En al had de pseudowetenschapper misschien willen opgenomen worden in die academische broederschap, hij zou er uiteraard niet serieus worden genomen.

Want onze pseudo heeft betekenisvol genoeg zelden een wetenschappelijke opleiding gehad. En indien toch, dan spreekt hij zich in dit verband meestal uit over zaken die niet thuishoren in zijn specifiek domein. Maar meestal lapt hij niet alleen de methodes aan zijn laars die in de desbetreffende discipline gelden, maar mist zijn betoog bovendien een logische consistentie of acht hij bewezen wat niet eens bewijsbaar is.

Typerend is trouwens dat zijn afwijkende opvattingen vaak – maar niet altijd – draaien rond religieuze, paranormale, occulte, mystieke of metafysische onderwerpen.

EIGENGEREID

Dan is er nog de koppigheid waarmee hij zijn invallen verdedigt. Die halsstarrigheid is recht evenredig met de afkeuring en de marginalisatie vanuit de officiële/skeptische hoek (voor deze laatste is zelfs het conventioneel parapsychologisch onderzoek een bedreiging voor het rationele wereldbeeld).

De pseudowetenschapper publiceert weliswaar niet in vaktijdschriften (hij zou er trouwens nooit de kans toe krijgen), maar ijvert des te feller in het neerschrijven van zijn gewraakte ideeën in boeken. Hierdoor krijgt hij de kans zijn visie onder een breed publiek te verspreiden.

Meestal trekt hij dan van leer tegen de orthodoxen, beschuldigt hij hen van bekrompenheid, angst voor grensverleggende theorieën (zoals de zijne) of vaak ook van plat materialisme. De pseudowetenschapper vergelijkt zich graag met de grote lichten uit het verleden, aanvankelijk ook verworpen en postuum als geniale voortrekkers binnengehaald.

En ondanks zijn wrok tegen de academici zal de pseudo zijn afwijkende opvattingen weleens inkleden in een min of meer wetenschappelijk taalgebruik (zij het dat hij zelden of nooit met hogere wiskunde uitpakt). Dit om zijn lezers ervan te overtuigen dat hij ook wel kaas van die hocus pocus heeft gegeten. Of eventueel om zijn meestal ondeskundig publiek te imponeren.

Zijn opvattingen hebben vaak een fantastisch karakter. Niet zelden geeft de schrijver toe dat ze hem in een flits van inzicht binnenschoten of hem

van 'hogehand' werden geopenbaard (in tegenstelling tot de theorieën van de orthodoxen die doorgaans het resultaat zijn van analytisch denken). Soms verrassend oorspronkelijk, maar meestal gaat het om variaties op thema's die allang gemeengoed zijn in het pseudowetenschappelijke wereldje.

Zo werden er al honderden werken gepubliceerd over Atlantis, de Grote Piramide, Ufo's, prehistorische kosmonauten, enzovoort.

Maar wat te denken van de charmante theorie dat God effectief de wereld zesduizend jaar geleden – of eerder, of later – ogenblikkelijk schiep, maar dan compleet mét fossielen in haar korst, skeletten van archaische dieren, geologische lagen die oeroude bewegingen suggereren, kant en klare kalksteengebergten, lava uit nooit in werking getreden vulkanen en een volwassen mensenpaar met een navel die op een nooit plaatsgevonden geboorte wijst?

Martin Gardner was overigens de eerste om toe te geven dat deze visie, verdedigd in het boek

Omphalos (1857) van de Victoriaanse bioloog (ja!) Philip Gosse, nauwelijks te weerleggen was.

Heeft Karl Popper zijn falsificatiecriterium bedacht na confrontatie met zulke excentrieke theorieën?

Pseudowetenschappelijke theorieën worden vaak met veel verve uiteengezet en getuigen van een grote emotionele betrokkenheid. Om zijn opvattingen kracht bij te zetten speurt de auteur naar alle mogelijke argumenten die zijn visie lijken te staven. De (intersubjectief ervaarbare) feiten die hem tegenspreken zal hij dan, bewust of onbewust, vergeten. Eigenlijk hét kenmerk bij uitstek van pseudowetenschap, hoewel ook in de reguliere wetenschap vaak voorkomend.

En al zal hij soms in zijn ijver zijn toevlucht zoeken tot een leugentje om bestwil, de integere pseudo zal er overtuigd van blijven dat hij over het algemeen de waarheid predikt.

Deze categorie (de idealisten) dient men dringend te onderscheiden van de pseudo's die botweg van een flagrante leugen vertrekkend, een immense constructie bouwen op een valse overtuiging of op één of andere openbaring die zij in werkelijkheid nooit hebben gehad.

Wat de bedoeling van dit laatste soort lieden verder ook moge zijn (maar de bedoeling ligt voor de hand), het weze hier duidelijk dat wij van deze verwerpelijke oplichters nadrukkelijk afstand nemen. Het soort pseudowetenschapper dat hier wordt besproken, verschilt fundamenteel van de ordinaire geldkrabber of machtshongerige volksmenner.

FANTASTISCH REALISME

We komen bij een merkwaardige pseudowetenschappelijke soort. De nieuwe wereldbeschouwing als gevolg van een persoonlijke inwijding, een openbaring, een deelgenootschap in een geheim, een ongehoorde literaire of archeologische ontdekking. Dit soort pseudowetenschappelijke auteurs maken gewag van een buitengewone ervaring die hen ten deel is gevallen,

en die ze kennelijk in alle eer en oprechtheid aan de wereld willen uitdragen.

Jammer genoeg zijn de zichtbare bewijzen van hun uitzonderlijke ervaring (de intersubjectieve evidentie) in regel ofwel tergend vaag en dubbelzinnig, ofwel spoorloos verdwenen.

Ik reik naar een van de hogere planken in de rariteitenkast:

- De stenen gevonden in het Franse gehucht Glazel, waarop een onbekend prehistorisch alfabet zou gegrift zijn: authentiek of fake?

- De Indiase leemtabletten van de Britse auteur James Churchward, waarop in hiërogliefenschrift de geschiedenis van het verzonken continent Mu te lezen zou staan: nooit door iemand gezien, verborgen voor de ogen van ongewijden.

- Het Tibetaanse boek van Dzyan, de occulte ontstaansgeschiedenis van het universum en het leven, vertaald door H.P. Blavatsky. Weinig waarschijnlijk dat de oprichtster van de Theosofische Vereniging de complexe inhoud van dit werk volledig uit haar duim heeft gezogen, ondanks haar geniale capaciteiten. Maar waar IS dat oeroude boek dan?

- Nog zoiets: de gouden platen van Mormon, waarop de geschiedenis staat van joodse emigranten naar pre-Columbiaans Amerika. Waarom moest de stichter van de mormoonse kerk Joseph Smith nu per se die platen na vertaling naar het Engels, teruggeven aan Godsgezant Moroni?

- Ufo's: - waargenomen, ontvoerd door -, vliegtuigen aangevallen door -, gek geworden door -, - geroken, gehoord, aangeraakt. Worden wij hier voor aap gezet?

- De Ark van Noach: gezien op de berg Ararat in Oost-Turkije; over gestruikeld, stalen meegenomen, gefotografeerd. Hallucinaties van godsdienstfanatici?

- Meesters van het Verre Oosten, paranormale uitslovers, levitatieheremieten, bilocatiegrapjassen en wat dies meer zij: nooit waargenomen door Jan met de Pet. Mag die man ook niet es wat?

Excentrieke observaties, rare gevolgtrekkingen, wonderlijke ideeën, extravagante verhalen.

Nu, het lijkt geen twijfel dat het duimzuigen een drukbeoefende activiteit is onder de pseudowetenschappers. De vage mystieke verzuchtingen van de ongeïnformeerde massa is een dankbare basis om die kinderachtige aandrift onverpoosd te continueren. Zeker als ze niet zelden garant staat voor een rinkelende kassa.

Charlatans spelen in op de fundamentele eenzaamheid en twijfel van het maatschappelijke individu, het falen van gevestigde religies om zin aan het bestaan te geven en de existentiële huiver voor de fysicalistische levensvisie van de orthodoxe wetenschap.

Gepatenteerde skeptici zullen ál die verhalen onmiddellijk afdoen als larie en apekool, nep, bedrog, harteloze leugen.

Maar sommigen zullen om onduidelijke redenen bekoord worden door het MYSTERIEUZE dat aan die verhalen kleeft. IETS overtuigt hen ervan dat er een grond van waarheid in die verhalen zou kunnen steken. Zij wakkeren hun subliminaal vermoeden aan *dat niet alles zo hoeft te zijn zoals het rationeel verklaard wordt (of zelfs zoals we het intersubjectief waarnemen!)*

ZIJN het allemaal flutverhalen?

IS het allemaal lucht?

Of steekt er in sommige van die pseudowetenschappelijke overtuigingen iets van waarde dat specifiek verantwoordelijk is voor al die begeestering?

WAARHEID

Gaandeweg nam mijn belangstelling voor de pseudowetenschap een andere wending. Aanvankelijk was ik dus min of meer geneigd – 'besmet' door de rationele argumenten van Martin Gardner – de bekoring van de pseudowetenschappelijke theorieën op rekening te zetten van een soort puberale lichtgelovigheid. Het leek me dat ik nu redenen genoeg had om mij van die onzin te distantieëren en mijn leeslust en weetgierigheid te bevredigen met meer ernstige (en dus orthodoxe) wetenschap. Zij het dat ik mij – niet wetenschappelijk geschoold – tevreden moest stellen met populair-wetenschappelijke lectuur.

Ondanks mijn voornemen mij te beperken tot schoolboekenwetenschap, bleef ik mij echter om onbegrijpelijke redenen aangetrokken voelen tot de gewraakte pseudo's. En dit ondanks het feit dat het uiteindelijk definitief tot mij was doorgedrongen dat – als ik ze met elkaar vergeleek – er iets niet klopte in hun aberrante opvattingen.

Wat er niet klopte was het volgende.

Het bleef mij intrigeren dat veel van die auteurs hun ideeën en overtuigingen met zoveel vuur naar voren brachten, dat hun betoog een grote morele en inspiratieve kracht ging uitstralen. En toch kon er geen sprake van zijn dat ieder van hen een eventueel nog onbekende **WAARHEID** predikte. Om de eenvoudige reden dat ze vaak (en met even groot engagement) tegengestelde standpunten over hetzelfde onderwerp verdedigden.

De ene zwoer op het graf van zijn moeder dat God of een Engel hem dit of dat had geopenbaard; de ander zette het licht van zijn ogen in voor de bewering dat hij precies het tegenovergestelde had ervaren.

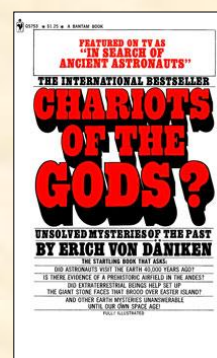
Nog krasser was het feit dat velen bij hoog en bij laag volhielden dat ze dingen hadden gezien die ze volgens het gezonde verstand nooit hadden **KUNNEN** zien.

Hier was iets grondigs mis. Maar de pseudowetenschap bleef mij boeien. Nu in het bijzonder om de zo krachtig verdedigde onverzoenbare en onlogische overtuigingen, die allen de gevoelens opwekten die fantastische verhalen vaak uitlokken. Karakteristiek voor die opvattingen bleef hun kneedbaarheid, dubbelzinnigheid en subjectieve vaagheid.

CONSENSUS

De vragen die ik mij stelde bij pseudowetenschappelijke lectuur kregen van lieverlee een ander karakter. Zo vroeg ik mij nu niet meer af of de bewijzen van Von Däniken voor zijn buitenaardse kosmonauten geldig waren, maar waarom ik destijds zo opgewonden was geraakt bij die alternatieve theorie.

Wat betekende die numineuze sensatie? Waarom werd ik zo vlug aangestoken door het vuur waarmee kennelijk *Waren de goden kosmonauten* was geschreven? En waarom riep dit soort werken niet alleen bij mij, maar bij

tallose andere lezers een dergelijk irrationeel enthousiasme op, zo'n haast overspannen drang tot 'voortvertellen'?

Dat dit allemaal niets meer met positivistische of rationele wetenschap te maken heeft, ligt voor de hand. Maar vanwaar het vaak dwingend charisma van dit soort overtuigingen?

Het komt mij nu voor dat een groot deel van de aantrekkingskracht van pseudowetenschappelijke publicaties er inderdaad in ligt dat ze schijnen te suggereren dat *niets zo hoéft te zijn zoals de consensus het voorschrijft*.

De maatschappelijke realiteit met haar politieke en economische systemen, haar sociale regels, gedragspatronen, kunstvormen, cultuur én wetenschap, is het bezinksel van een eeuwenlange evolutie. In de grond zijn alle ideeën die tot deze evolutie hebben bijgedragen, voortgesproten uit het brein van een beperkt aantal individuen.

Er is een strekking in de hedendaagse geschiedenisinterpretatie die men de psycho-historie noemt. Volgens de psycho-historie vinden de ideeën en activiteiten van historische personages die een maatschappelijke omwenteling uitlokten, hun basis in de persoonlijke levensloop van de vernieuwer in kwestie. Een psychoanalytische aanpak van diens biografie zou de historicus op het spoor kunnen brengen van de omstandigheden die tot de revolutionaire ideeën hebben geleid.

Zo'n visie stemt overeen met deze van de eerder genoemde primaltherapeut Arthur Janov. Volgens Janov hebben 'onderbewuste of onbewuste gebeurtenissen uit de kindertijd een sterke uitwerking op de corticale functie van de volwassene'. Wat impliceert dat zijn ideeënvorming voor een groot deel bepaald zal worden door ervaringen in de jeugd.

PERSOONLIJKHEIDSPROFIEL

Nu zouden historische genieën die met hun baanbrekende ideeën de maatschappelijke evolutie hebben beïnvloed, over het algemeen een neurotische persoonlijkheidsstructuur hebben gehad (gemoedsgestoord, niet geestesziek). Wat zou wijzen op ontwikkelingsproblemen.

Is er een verband tussen een 'gestoorde' corticale functie en revolutionaire invallen?

Volgens psycholoog J. Waugh is er een hoger percentage neurotische gevallen bij de irrationele 'gelovers' dan bij de rationele 'sceptici'.

Interessant om dit te vergelijken met persoonlijkheidskenmerken die andere onderzoekers toekennen aan adepten van het paranormale en het fantastische in het algemeen: latente angstgevoelens, bewustzijnsverschuivingen, georiënteerd op de buitenwereld, behoorlijke intelligentie, zeer creatieve verbeelding en fantasie, openheid voor het onbekende.

Is het vergezocht een lijn te trekken van de neurotische 'gelovers' die subliminaal aanvoelen dat *niets zo hoeft te zijn zoals het nu is*, naar de neurotische historische vernieuwers die geniale intuïtieve (subliminale, transpersoonlijke?) wenken weldoordacht in de praktijk hebben gebracht?

Maar dat creatieve ingrijpen in de 'werkelijkheid', waaruit bestaat dat eigenlijk?

Een nieuwgeborene komt terecht in een milieu dat een bepaalde consensusrealiteit deelt. Tijdens zijn kinder- en schooljaren zal hij door deze specifieke kijk verzadigd worden en als volwassene zullen zijn eigen opvattingen min of meer in de lijn liggen van wat hij heeft geassimileerd.

De mogelijkheid van evolutie ligt in individuen die op het oude (rationele) stramien voortweven en met succes de oude schietspoel een nieuwe richting doen inslaan. Wat een ruimere variatie inluit van een bestaande denkconfiguratie (om met wetenschapshistoricus Thomas Kuhn te spreken: van een bestaand *paradigma*).

De voorradige denkstructuren kunnen bij sommige gedisponeerden echter zo claustrofobisch inwerken (eventueel door onverwerkte jeugdtrauma's) dat ze onaanvaardbaar worden. Deze lieden worden er zich op een dag van bewust dat de wereld en de wereldbeschouwing waarin ze gedropt werden in feite weinig aanknopingspunten heeft met het diepste van hun wezen. Zij zijn de ware vernieuwers in de kunst, cultuur en wetenschap.

Wie aangaande wetenschap dan een tegenstrijdigheid dacht te bespeuren met de algemeen geldige rationele methode, bedenke de woorden van de Franse filosoof Henri Bergson:

'In iedere wetenschappelijke ontdekking schuilt een niet analyseerbaar moment van creatieve intuïtie.'

Karl Popper was het eens met deze verklaring.

CREATIVITEIT

Waar blijven onze pseudowetenschappers in dit alles?

De integere en begaafde pseudowetenschapper is een uitermate creatief en intuïtief type. Karakteristiek is zijn losse relatie met de rationele denknormen en zijn afkeer voor de reductionistische wijze waarop de positivistische natuurwetenschap de wereld bekijkt (of eigenlijk heeft verward).

De pseudo heeft dus zelden de wetenschappelijke methode onder de knie voor de discipline waarover hij zich uitspreekt. Door zijn gebrek aan kennis van de basisvoorwaarden om op het wetenschappelijke stramien voort te borduren, zal de pseudo zijn creativiteit niet kunnen uitleven door rationeel verder te werken op verworven inzichten. Kortom hij zal de wereld niet (kunnen) plooiën naar zijn scheppende ideeën met de aangereikte rationele instrumenten.

Toch voelt ook de pseudo zich geroepen om vernieuwing te brengen in de bestaande wereldbeschouwing. Zijn bewerken van de realiteit zal echter soepeler blijken dan die van de innovatieve positivist, gezien zijn 'scheppingen' nauwer verwant zijn met onze bekende kunstvormen dan met de klassieke wetenschapsbeoefening. Met als gevolg dat in zijn kijk op de werkelijkheid de (soms geniale) analogie kenmerkender zal zijn dan logisch-mathematische samenhang.

Betekent dit nu dat de pseudo bepaalde fenomenen in de wereld inderdaad slechts ziet zoals hij zich die 'fantaseert'? Moeten we besluiten dat omdat zijn opvattingen niet intersubjectief waarneembaar zijn, zij ook geen enkele werkelijkheidswaarde hebben?

We zagen al hoe betrekkelijk de werkelijkheidswaarde is van de actuele intersubjectief (rationeel) geïnterpreteerde en ervaren realiteit. De pseudo

lapt deze intersubjectieve realiteit aan zijn laars en modelleert de werkelijkheid naar zijn eigen creatieve inzichten.

Maar is hij in staat andere individuen met zijn subjectieve invallen te 'besmetten', zodat deze op den duur *feitelijk* de ervaringen zullen delen die hij ervaart?

In wezen is dit de hoogste aspiratie die de pseudo beoogt: met zijn persoonlijke wereldbeschouwing infiltreren in de normatieve wereldbeschouwing. Zijn werkelijkheidsinterpretatie op te dringen aan de anderen, met als hoogstbegeerd doel zijn 'schepping' intersubjectief te maken. Met andere woorden, de individuele werkelijkheidswaarde ervan te veralgemenen.

WISKUNDIGE REALITEIT

Overigens is het verschil tussen de werkelijkheidswaarde van de intersubjectieve rationele wereldbeschouwing en die van de subjectieve pseudo wat betreft 'creativiteit' niet eens zo groot.

Goed, de natuurwetenschappelijke theorieën mogen telkens voorlopig zijn en nooit samenvallen met de absolute realiteit, maar wat ondertussen met de waarde van wiskundige vergelijkingen om voorspellingen te doen?

Kennelijk is er toch iets in de waargenomen buitenwereld dat op één of andere manier WERKT zoals de succesvolle theorie het voorspelt?

En de technologische toepassingen van dergelijke theorieën: de computer, de televisie, de ruimtelanders, de maanlandingen? Wetenschappelijke theorieën kunnen toch getoetst worden, iedereen kan er zich toch persoonlijk van overtuigen dat ze soms algemeen geldige werkelijkheidswaarde hebben?

Nu, wat WERKT, werkt niet *echt* zoals de modellen van de natuurwetenschappelijke theorie uittekenen of vertellen. Bovendien, wat wij dan bijvoorbeeld waarnemen in een laboratorium functioneert op een rationele en oorzakelijke basis, maar in feite is het een karakteristieke eigenschap van onze hersenen die dergelijke waarnemingen 'oproept'.

'Wiskunde is de enige taal waarmee ervaringen juist gecorreleerd kunnen worden,' schreef skepticus Rudy Kousbroek in zijn inleiding tot de Nederlandse vertaling van *The Dancing Wu Li Masters: An Overview of the New Physics* van de Amerikaanse essayist Gary Zukav.

Stel dat dit zo is, wat kunnen we hieruit afleiden?

1) Dat elke verbale interpretatie of elke conceptie van wiskundige abstracties klets is.

2) Dat wiskunde en ervaarde realiteit op hetzelfde neerkomen.

3) Dat aangezien wiskunde nauw verbonden is met een specifieke functie van ons brein, ook de intersubjectieve realiteit van die-hard mathematici nauw verbonden zal zijn met die specifieke functie van hun brein.

Voorspellingen zijn (altijd tot op zekere hoogte) mogelijk; *de voorspelde waargenomen feiten gaan zich eenvoudigweg 'richten' naar de wiskundige vergelijking!*

Aanhangers van de rationele methodologie zullen intersubjectief (algemeen geldig) slechts datgene consacreren wat, of leven in een wereld die overeenstemt met de hieraan beantwoordende (voorlopig succesvolle) theorie.

En aangaande het 'creatieve' karakter van de consensusrealiteit, wat te denken van het volgende, *tricky* citaat uit datzelfde boek van Gary Zukav? 'Kwantumfysici overwegen vragen als deze: "Bestond een (kern)deeltje met impuls (positie) al vóórdat wij een experiment uitvoerden om zijn impuls (positie) te meten?" en "Bestonden er al deeltjes vóórdat we erover nadachten en ze gingen meten? *Hebben wij de deeltjes gecreëerd waarmee we experimenteren?*" Hoe ongelooflijk het ook klinkt, dit is een mogelijkheid waarmee veel fysici rekening houden.' (cursivering van Zukav)

Maar (bijna) iedereen ziet toch dezelfde macrofeiten? Er is toch een intersubjectief waargenomen realiteit? Is het niet 'redelijk' te besluiten dat wat slechts door één of door enkele individuen wordt vastgesteld op rekening moet worden geschoven van een subjectieve hallucinatie of waanidee? Hiermee zijn we beland bij de werkelijkheidswaarde van zogeheten mentale beelden. Maar dat is 'stof' voor een volgend artikel.

Referenties:

F.H. Cornelisse, *Inleiding tot de wetenschapsfilosofie*. Van Loghum Slaterus, 1985.

Imre Lakatos, *Wetenschapsfilosofie en wetenschapsgeschiedenis*. Boom, Meppel, 1977.

Paul Feyerabend, *In strijd met de Methode*. Boom, Meppel, 1977.

Prof. dr. A.P. Bos, *Wetenschap en zinervaring*. VU Uitgeverij, 1985.

Morton Hunt, *Het innerlijk universum*. Contact, Amsterdam, 1986.

H.J. Störig, *Geschiedenis van de filosofie*. Het Spectrum, Utrecht, 1967.

Martin Gardner, *Is dat nog wel wetenschap?* het Spectrum, Utrecht, 1967.

Arthur Janov, *Gevangenen van de Pijn*. Ankh-Hermes, Deventer, 1985.

Erich von Däniken, *Waren de Goden kosmonauten?* N. Kluwer, Deventer, 1971.

Edward F. Kelly e.a., *Irreducible Mind*. Rowman & Littlefield, UK, 2007.

Gary Zukav, *De dansende Woe-li Meesters*. Bert Bakker, 1979.